

Практичні кейси з дисципліни «Конституційне право України»

Спробуйте вирішити практичні кейси спираючись на вивчений теоретичний матеріал. В процесі вирішення необхідно розібрати ситуацію, проаналізувати її та запропонувати варіант вирішення з посиланнями на конкретні норми чинного законодавства чи власну оцінку ситуації

1. У літературі вирізняють такі види правового статусу: загальний (конституційний), спеціальний (родовий), індивідуальний, статус фізичних і юридичних осіб, статус іноземців, осіб без громадянства, осіб із подвійним громадянством, біженців, осіб, які отримали притулок в Україні, галузеві правові статуси (кримінально-процесуальний, цивільно-процесуальний тощо), проте подібний підхід підтримується не всіма вченими.

У чому полягає принципова відмінність між конституційним та іншими статусами людини та громадянина?

Чи є тотожними поняття «конституційний статус» та «конституційно-правовий статус»?

З яких елементів складається конституційний статус людини та громадянина і чи є ці елементи (складники) властивими для інших видів правового статусу громадян? Як впливає на конституційний статус людини відсутність одного чи кількох елементів статусу?

2. Відомо, що Україна підписала та ратифікувала всі основні пакти міжнародно-правового характеру, які стосуються прав людини. Найважливішими з них є «Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права» (1966), «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права» (1966) та ін. Разом з тим відомо, що суттєвим елементом захисту прав людини, які закріплені в цих пактах, є спеціальні документальні протоколи

до них. Тривалий час СРСР утримувався від їх підписання. 25 грудня 1990 р. Верховна Рада України постановила приєднатися до цих протоколів.

Як Ви вважаєте, які додаткові права отримали громадяни України завдяки такій ратифікації?

Які обов'язки з огляду на приєднання до зазначених пактів покладаються на державу?

Дайте визначення міжнародних стандартів у галузі прав людини.

Наведіть приклади дії регіональних міжнародних актів у сфері захисту прав людини.

Які існують міжнародні механізми захисту прав людини?

3. На засіданні профспілки заводу «Іскра» прийнято рішення про проведення 1 лютого 2020 р. страйку, про що повідомили директора заводу І. Останній за допомогою служби охорони розігнав страйкуючих, а організаторів звільнив за прогул. Серед них був лідер профспілки П. До місцевого суду П. звернувся із позовом про визнання дій І. незаконними та про поновлення його на роботі. Однак місцевий суд відмовив у задоволенні позову. Апеляційний суд, розглянувши 02 березня 2019 р. скаргу П., підтвердив рішення місцевого суду. Свої права П. вирішив захистити в Європейському суді з прав людини. З цією метою 16 березня 2019 р. він звернувся до ЄСПЛ, однак через декілька місяців йому надійшла відповідь із суду про неприйнятність заяви.

Якими могли бути причини відмови ЄСПЛ у прийнятті заяви?

Які міжнародно-правові механізми захисту прав людини Вам відомі?

Яку юридичну силу у внутрішньому праві України мають рішення Європейського суду з прав людини?

4. Стаття 24 Конституції України надає громадянам України рівні конституційні права і свободи та закріплює їх рівність перед законом. Забороняється встановлення привілеїв чи обмежень за ознаками раси,

кольору шкіри, статі та іншими ознаками. Надзвичайно важливою є і припис частини 3 цієї ж статті, який гарантує рівність прав жінки і чоловіка в різноманітних сферах державного та громадського життя. Водночас загальновідомою є та обставина, що в деяких сферах життєдіяльності держави відсоток жінок неприпустимо малий, особливо серед народних депутатів України, у складі Уряду України, на керівних посадах. Разом із тим частка чоловіків у деяких галузях є надзвичайно низькою, наприклад, у загальній освіті. Незважаючи на конституційний принцип рівності прав жінки і чоловіка, на законодавчому рівні або ж на рівні підзаконних нормативних актів жінкам заборонено займати певні посади. Наприклад, працювати водієм автобуса, шахтарем, у дипломатичній, фельдшерській службі та деяких ін. Існують певні труднощі в проходженні служби в Збройних Силах України, на флоті тощо.

Прокоментуйте наведену ситуацію?

Чи можна в даному разі говорити про порушення конституційного принципу рівності громадян України та рівності прав жінки і чоловіка зокрема?

Які інші принципи конституційного статусу Ви знаєте і в чому полягає їх значення для громадянина?

5. У договорі найму житла між комунальним підприємством Мрія і власником квартири є такі пункти: “п. 1.3.1. КП «Мрія» має право на вхід до займаного житла для огляду житлових та нежитлових приміщень. п. 1.4.2. «Мрія» має право під час аварійних ситуацій проникати у житлові приміщення (квартири) у разі відсутності господаря або членів його сім’ї”. Дайте правовий коментар вказаним пунктам договору. Чи відповідають зазначені пункти договору Конституції?

6. До Верховної Ради України було подано проект закону про внесення змін до Розділу 2 Конституції України, а саме виключити такі соціальні права, як право на достатній життєвий рівень, право на житло, право на працю тощо й передбачити право на соціальний захист для людей похилого віку (на гідне та незалежне життя, участь у соціальному та культурному житті) та людей з фізичними вадами (на заходи, призначені для забезпечення їх незалежності, соціальної та професійної інтеграції і участі в суспільному житті). Також запропоновано доповнити зазначений розділ нормою такого змісту: «Держава зобов'язується в індивідуальному порядку і в порядку міжнародної допомоги та співробітництва, зокрема, в економічній і технічній галузях, ужити в максимальних межах усіх наявних ресурсів і можливостей для того, щоб забезпечити поступово повне здійснення соціально-економічних прав усіма належними засобами».

Наскільки доцільними з конституційної точки зору є такі зміни?

Дайте розгорнуту характеристику другому поколінню прав людини.

7. Громадянин О. направив звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У зазначеному документі О. просив Уповноваженого звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності ст. 51 Основного Закону ч. 1 ст. 199 Сімейного кодексу України (далі – СК України). Адже, на його думку, ч. 1 ст. 199 СК України, згідно з якою “якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання і у зв’язку з цим потребують матеріальної допомоги, батьки зобов’язані утримувати їх до досягнення двадцяти трьох років за умови, що вони можуть надавати матеріальну допомогу”, покладає на нього додатковий обов’язок, не передбачений Конституцією України. Дайте правову оцінку даному зверненню. Які обов’язки людини і громадянина передбачені Конституцією України?

8. Громадянин України В. звернувся до адміністративного суду з позовом до центру зайнятості, який тривалий час через відсутність вакантних місць на ринку праці не міг задовольнити передбачене Конституцією України право громадян на працю. На думку позивача, усі права і свободи людини і громадянина є невідчужуваними та непорушними (ст. 22 КУ), а звернення до суду за захистом своїх конституційних прав і свобод гарантується безпосередньо самим Основним Законом. Яким, на Ваш погляд, має бути рішення суду? Розкрийте правову природу соціально-економічних прав і свобод та їх відмінність від прав першого покоління?

9. В Європі тривалий час була дуже популярною розвага «метання (кидання) карликом», що полягала в кидку на відстань особи, хворої нанізмом унаслідок порушення функцій залоз внутрішньої секреції. Гра передбачала заохочення глядача до кидка іншої особи (карлика) в захисному одязі та касці на відстань над захисним матеріалом. Ця ситуація проходила за добровільної згоди сторін і грошової винагороди карликові.

Відповідно до рішень муніципальних органів цю гру було заборонено. Адміністративна палата Державної ради Франції відповідно до постанови від 27 жовтня 1995 року залишила в силі рішення муніципальних органів, що передбачали заборону проведення таких ігор.

Комітет ООН з прав людини також розцінив «метання (кидання) карликів» на дальність таким, що принижує людську гідність. Це заняття, вважають експерти ООН, суперечить нормам громадського порядку і сучасного поняття про повагу до особистості.

В свою чергу Мануель Векельхайм, зріст якого становить 1,14 метра, одягається в захисний шолом і ватний жилет заробляє собі на

шматок хліба цим небезпечним і, як здається багатьом, принизливим заняттям. Мануель гордо називає себе каскадером. У 1999 році він подав скаргу на діючу у Франції заборону. Обґрунтування його полягало в тому, що воно позбавляє його засобів до існування. Проаналізуйте запропоновану ситуацію. Яке рішення повинен прийняти суд на вашу думку? Оцінити ситуацію в контексті можливого порушення права на людську гідність, а також законності укладення договору між сторонами відповідно до принципу свободи договорів. Чи рішення про заборону проведення таких ігор не суперечило реалізації права особи вільно розпоряджатися своєю свободою? Який принцип має перевагу: принцип свободи чи принцип людської гідності? Відповідь обґрунтуйте.

10. Розлучившись зі своїм чоловіком, жителька м. Харків П. вирішила виїхати разом із сином на постійне місце проживання до Франції, в якій їй було запропоновано роботу програміста в одній із фірм. Коли вона займалася оформленням документів на виїзд із України, то дізналася, що не може без згоди колишнього чоловіка забрати із собою до Франції сина, якому виповнилося вісім років. Тоді, за порадою адвоката, вона звернулася до одного із місцевих судів м.Харкова із заявою, в якій просила суд дозволити забрати із собою за кордон сина.

Своє прохання вона мотивувала тим, що в Харкові працює не за спеціальністю, отримує дуже низьку зарплату, а останнім часом у зв'язку з фінансовою і економічною ситуацією в Україні взагалі може втратити роботу. Нову ж роботу знайти важко. Залишаючись в Україні, вона не в змозі реалізувати положення ст. 48 Конституції України, згідно з яким кожна людина має право на гідний життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Вона також заявила, що без сина поїхати не зможе, а тому порушується її право вільно залишати територію України, закріплене у ст. 33 Конституції України. Суд, посилаючись на ст. 48 Основного Закону, виніс рішення, яким задовольнив заяву позивача.

Дайте правовий аналіз рішенню суду та відповідь на наступні питання.

1. Чи може суд у випадку, коли відсутній механізм реалізації відповідного конституційного права, посилатися на норму Конституції безпосередньо?

2. Що являє собою конституційно-правовий механізм реалізації основних прав і свобод громадян?

3. Наявність яких конституційних гарантій дозволить гр. П. реалізувати свої права?